

Zasada poszanowania minimum egzystencji jako prawna gwarancja ochrony przed ubóstwem w administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym

Ubóstwo jest definiowane jako „brak dostatecznych środków materialnych do życia”¹. Jest ono określane również jako „bieda”, „nieдостatek”. Jedną z prawnych gwarancji ochrony przed ubóstwem w administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym jest zasada poszanowania minimum egzystencji. M. Masternak wskazuje, że zasada ta polega na wprowadzeniu pewnych ograniczeń w odniesieniu do egzekucji administracyjnej, których celem jest uchronienie zobowiązanego przed pozbawieniem go określonych dóbr i praw majątkowych niezbędnych dla zapewnienia egzystencji². Zasada poszanowania minimum egzystencji bywa także określana zasadą poszanowania godności zobowiązanego³.

1. Charakter prawny zasady poszanowania minimum egzystencji

Zasada poszanowania minimum egzystencji w administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym została wyrażona w art. 8–10 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji⁴. W doktrynie prezentowany jest też pogląd, zgodnie z którym zasadę tę można wyinterpretować z art. 8–13 u.p.e.a.⁵ W literaturze

¹ W. Doroszewski (red.), *Słownik języka polskiego*, t. 9, Warszawa 1967, s. 427; zob. także S. Skorupka, H. Auderska, Z. Łempicka (red.), *Mały słownik języka polskiego*, Warszawa 1968, s. 851.

² M. Masternak, [w:] T. Jędrzejewski, M. Masternak, P. Rączka, *Administracyjne postępowanie egzekucyjne*, Toruń 2002, s. 53.

³ Zob. np. P. Przybysz, *Postępowanie egzekucyjne w administracji. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 66; zob. także wyrok WSA w Gorzowie Wlkp. z dnia 30 października 2008 r., I SA/Go 678/08, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/82955A6FD6>; data dostępu 19 czerwca 2013 r.

⁴ T.j. Dz.U. z 2012 r., poz. 1015 ze zm., zwanej dalej u.p.e.a.; na temat przepisów prawnych u.p.e.a., z których można wyinterpretować zasadę poszanowania minimum egzystencji; zob. A. Skoczylas, [w:] R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel (red.), *System prawa administracyjnego. Prawo procesowe administracyjne*, t. 9, Warszawa 2010, s. 409; W. Piątek, A. Skoczylas, [w:] R. Hauser, A. Skoczylas (red.), *Postępowanie egzekucyjne w administracji. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 51.

⁵ Zob. np. M. Masternak, [w:] T. Jędrzejewski, M. Masternak, P. Rączka, *op. cit.*, s. 59; M. Szubiakowski, *Zasady ogólne administracyjnego postępowania egzekucyjnego*, [w:] J. Nieczypruk, S. Fundowicz, J. Radwanowicz (red.), *System egzekucji administracyjnej*, Warszawa 2004, s. 125.

podnosi się, że zasada poszanowania minimum egzystencji stanowi uogólnienie szczegółowych przepisów, w których określone zostały wyłączenia spod egzekucji⁶. Stąd trzeba wskazać, że należy jej przypisać charakter w pełni normatywny.

Przypisanie określonym normom znaczenia zasady ogólnej wywołuje szereg konsekwencji prawnych⁷. Należy przyjąć, że przepisy, z których wyinterpretowana została zasada poszanowania minimum egzystencji, mają charakter przepisów wyjętych niejako przed nawias, a zatem są wspólne dla całości administracyjnego postępowania egzekucyjnego, ale tylko przy egzekucji należności pieniężnych. Pokreślenia wymaga bowiem, że zasada poszanowania minimum egzystencji nie znajduje zastosowania w odniesieniu do egzekucji należności niepieniężnych⁸. Przepisy art. 8–10 u.p.e.a. stanowią zatem wiążącą wytyczną dla organów egzekucyjnych i powinny być współstosowane wraz z każdym innym przepisem u.p.e.a. dotyczącym egzekucji należności pieniężnych.

Zasada poszanowania minimum egzystencji jest wyjątkiem od zasady, zgodnie z którą zobowiązany, który nie wykonuje dobrowolnie nałożonych na niego obowiązków administracyjnoprawnych, ponosi odpowiedzialność całym swym majątkiem⁹, i jako taka nie powinna podlegać wykładni rozszerzającej. Względem wyjątków nie stosuje się bowiem wykładni rozszerzającej (*exceptiones non sunt extendendae*)¹⁰. Ponadto należy mieć na względzie, że wyłączenia spod egzekucji mają charakter przepisów bezwzględnie obowiązujących¹¹. W literaturze podkreśla się, że zobowiązany nie może zrzec się uprawnień wynikających z zasady poszanowania minimum egzystencji¹².

2. Zakres podmiotowy zasady poszanowania minimum egzystencji

Zakres podmiotowy zasady poszanowania minimum egzystencji należy przeanalizować zarówno z punktu widzenia kompetencji organów egzekucyjnych, jak i z punktu widzenia pozycji procesowej zobowiązanych. Zasada poszanowania minimum egzystencji z jednej strony stanowi bowiem gwarancję prawną dla jednostek występujących w roli zobowiązanego, z drugiej zaś stwarza dla organów egzekucyjnych obowiązek czuwania nad tym, aby w administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym nie doszło do naruszenia minimum egzy-

⁶ M. Szubiakowski, *Zasady ogólne administracyjnego postępowania egzekucyjnego*, [w:] J. Niczyporuk, S. Fundowicz, J. Radwanowicz (red.), *op. cit.*, s. 121–122.

⁷ Por. B. Adamiak, [w:] B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 34.

⁸ Zob. np. L. Klat-Wertelecka, *Niedopuszczalność egzekucji administracyjnej*, Wrocław 2009, s. 317; por. H. Pietrkowski, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Postępowanie egzekucyjne*, t. 4, Warszawa 2012, s. 253.

⁹ Zob. W. Piątek, A. Skoczylas, [w:] R. Hauser, A. Skoczylas (red.), *op. cit.*, s. 50.

¹⁰ Zob. np. L. Morawski, *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2006, s. 172.

¹¹ Zob. W. Piątek, A. Skoczylas, [w:] R. Hauser, A. Skoczylas (red.), *op. cit.*, s. 52; por. także H. Pietrkowski, *op. cit.*, s. 253.

¹² Zob. W. Piątek, A. Skoczylas, [w:] R. Hauser, A. Skoczylas (red.), *op. cit.*, s. 52.

stencji. Organy egzekucyjne prowadzące postępowanie egzekucyjne w danej sprawie zobligowane są m.in. do określenia, co może zostać zakwalifikowane jako składnik minimum egzystencji zobowiązanego. W świetle art. 29 § 1 u.p.e.a. organ egzekucyjny bada z urzędu dopuszczalność egzekucji administracyjnej. Oznacza to, że w zakresie kompetencji organu egzekucyjnego pozostaje także zbadanie dopuszczalności prowadzenia egzekucji z poszczególnych składników majątku zobowiązanego, a tym samym dokonanie oceny, czy składniki te nie stanowią minimum egzystencji zobowiązanego. Należy zatem skonstatować, że na organie egzekucyjnym spoczywa obowiązek określenia zakresu podmiotowego i przedmiotowego egzekucji administracyjnej. W przypadku, gdy organ egzekucyjny w toku postępowania egzekucyjnego stwierdzi niedopuszczalność egzekucji administracyjnej przeprowadzonej z określonego przedmiotu majątkowego zobowiązanego, stanowiącego minimum egzystencji zobowiązanego, powinien w tym zakresie umorzyć egzekucję administracyjną.

W przypadku błędnej oceny organu egzekucyjnego – co do prowadzenia egzekucji z przedmiotów składających się na minimum egzystencji – zobowiązanemu przysługuje środek prawny, który ma na celu ochronę przed niedopuszczalną egzekucją skierowaną do przedmiotu podlegającego wyłączeniu. Środkiem tym we wstępnej fazie postępowania egzekucyjnego jest zarzut, którego podstawą w tym przypadku jest art. 33 pkt 6 u.p.e.a. L. Klat-Wertelecka trafnie zauważa, że zasada poszanowania minimum egzystencji to jedna z zasad, obok zasady zachowania pewnych względów wobec zobowiązanego, która związana jest z częściową niedopuszczalnością egzekucji administracyjnej we fragmencie postępowania¹³. Prowadzenie egzekucji z przedmiotu podlegającego wyłączeniu należy uznać za sytuację częściowej niedopuszczalności egzekucji administracyjnej we fragmencie postępowania. W. Piątek i A. Skoczylas wskazują, że zobowiązany – w sytuacji skierowania egzekucji przez organ egzekucyjny do przedmiotów podlegających wyłączeniu – może zakwestionować takie działanie poprzez wniesienie skargi na czynności egzekucyjne, uregulowanej w art. 54 u.p.e.a.¹⁴

Analizując aspekt podmiotowy zasady poszanowania minimum egzystencji, należy wskazać, że zasada ta służy przede wszystkim ochronie zobowiązanego, co wynika wprost z przepisów, z których została wyinterpretowana. W świetle art. 1a pkt 20 u.p.e.a. w roli zobowiązanych mogą występować osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne. Nasuwa się zatem pytanie, czy zasada poszanowania minimum egzystencji powinna być stosowana względem wszystkich zobowiązanych. W literaturze i orzecznictwie sądowym słusznie podnosi się, że w obecnym stanie prawnym wyłączenia spod egzekucji dotyczą tylko zobowiązanych będących osobami fizycznymi¹⁵. Zasada poszanowania minimum egzystencji ma na celu ochronę także człon-

¹³ L. Klat-Wertelecka, *op. cit.*, s. 317.

¹⁴ Zob. W. Piątek, A. Skoczylas, [w:] R. Hauser, A. Skoczylas (red.), *op. cit.*, s. 52.

¹⁵ Zob. np. M. Masternak, [w:] T. Jędrzejewski, M. Masternak, P. Rączka, *op. cit.*, s. 58; L. Klat-Wertelecka, *op. cit.*, s. 318; wyrok NSA oz. w Łodzi z dnia 18 września 1998 r., I SA/Łd 1664/96, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/6BCF1A2C1B>, data dostępu 19 czerwca 2013 r.

ków rodziny zobowiązanego, którzy pozostają na jego utrzymaniu. Wyłączeniu spod egzekucji podlegają zatem nie tylko rzeczy niezbędne dla egzystencji zobowiązanego, ale również te, które są niezbędne dla członków rodziny będących na jego utrzymaniu.

Zakres podmiotowy wyłączeń spod egzekucji można podzielić na dwie kategorie. Pierwsza kategoria wyłączeń, która została uregulowana w art. 8, 9 oraz 10 u.p.e.a., ma charakter powszechny. Dotyczy bowiem wszystkich zobowiązanych, którzy są osobami fizycznymi. Druga kategoria wyłączeń dotyczy tylko zobowiązanych, którzy są rolnikami, prowadzącymi gospodarstwo rolne. Można zatem skonstatować, że zakres wyłączeń spod egzekucji zagwarantowany rolnikom, prowadzącym gospodarstwo rolne, jest szerszy niż zakres wyłączeń przysługujących pozostałym zobowiązanim. Na minimum egzystencji dla osób będących rolnikami prowadzącymi gospodarstwo rolne składają się bowiem wyłączenia o charakterze powszechnym, tj. wyłączenia uregulowane w art. 8, 9 i 10 u.p.e.a., jak i wyłączenia o charakterze szczególnym, zawarte w art. 8a u.p.e.a. A. Skoczylas trafnie zauważa, że wśród wyłączeń spod egzekucji przysługujących rolnikom mogą znaleźć się przedmioty znacznej wartości, np. jeden ciągnik na 25 ha powierzchni gruntów, nie mniej jednak niż jeden ciągnik na gospodarstwo rolne, wraz z urządzeniami towarzyszącymi niezbędnymi do uprawy, pielęgnacji, zbioru i transportu ziemiopłodów¹⁶. Wskazane wyżej wyłączenie spod egzekucji administracyjnej pozostaje w sprzeczności z regulacją art. 8 § 1 pkt 4 u.p.e.a., tj. z niedopuszczalnością wyłączenia spod egzekucji środka transportu, niezbędnego do pracy zarobkowej wykonywanej osobiście przez zobowiązanego. Zgodzić należy się zatem z poglądem A. Skoczylasa, że uprzywilejowanie tylko określonej grupy jednostek (rolników) jest niezgodne z konstytucyjną zasadą równości¹⁷.

3. Zakres przedmiotowy zasady poszanowania minimum egzystencji

Zakres przedmiotowy zasady poszanowania minimum egzystencji sprowadza się m.in. do określenia, co składa się na minimum egzystencji zobowiązanego¹⁸. Zdaniem K. Jandy-Jendrośki przez minimum egzystencji należy rozumieć minimalną ilość środków materialnych, które są potrzebne do pokrycia niezbędnych potrzeb człowieka¹⁹. L. Klat-Wertelecka wskazuje, że wyłączenia spod egzekucji administracyjnej ustanawiane są ze względu na funkcję spełnianą przez przedmioty, które takiemu wyłączeniu podlegają, a nie ze względu na wartość majątkową

¹⁶ Zob. A. Skoczylas, [w:] R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel (red.), *op. cit.*, s. 411.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Na temat przedmiotowych ograniczeń egzekucji sądowej zob. np. A. Marciniak, *Przedmiotowe ograniczenia egzekucji sądowej ze względów humanitarno-społecznych*, „Nowe Prawo” 1978, nr 2, s. 226–242; *eadem*, *Ograniczenia egzekucji sądowej*, Łódź 1986.

¹⁹ Zob. K. Jandy-Jendrośka, *„Minimum egzystencji” w ustawodawstwie podatkowym*, [w:] *Księga pamiątkowa ku czci prof. dra Witolda Świdy*, Warszawa 1969, s. 334.

tych przedmiotów²⁰. Aspekt przedmiotowy zasady poszanowania minimum egzystencji w administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym jest złożony i dość skomplikowany. Zakres ten kształtowany jest nie tylko przez przepisy u.p.e.a. W ustawie tej zawarte są bowiem odesłania do innych jeszcze przepisów. W artykule 9 u.p.e.a. zostało wprowadzone np. odesłanie do przepisów kodeksu pracy, art. 10 u.p.e.a. zaś odsyła do przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym.

W artykule 8 u.p.e.a. zostały wyliczone przedmioty, które zostały wyłączone spod egzekucji. W literaturze zostały one usystematyzowane w trzy kategorie, tj. przedmioty majątkowe, kwoty pieniężne oraz wierzytelności i prawa majątkowe²¹. Do pierwszej kategorii można zaliczyć np. przedmioty urządzenia domowego, pościel, bieliznę i ubranie niezbędne dla zobowiązanego i będących na jego utrzymaniu członków jego rodziny, a także ubranie niezbędne do pełnienia służby lub wykonywania zawodu. Ustawodawca w przywołanym wyżej wyłączeniu, zawartym w art. 8 § 1 pkt 1 u.p.e.a., w odniesieniu do ubrań posługuje się liczbą pojedynczą. Zgodnie z literalnym brzmieniem przepisu należałoby przyjąć, że egzekucji nie podlega jedna sztuka odzieży dla zobowiązanego i jedna sztuka odzieży dla pozostających na jego utrzymaniu członków jego rodziny. Wydaje się, że tak restrykcyjne uregulowanie należy ocenić negatywnie.

Trzeba wskazać, że w odniesieniu do wyłączeń określonych przedmiotów majątkowych spod egzekucji wymagane jest istnienie przesłanki niezbędności. Niektóre bowiem przedmioty mogą zostać wyłączone spod egzekucji tylko wtedy, jeżeli organ egzekucyjny uzna, że są one niezbędne zobowiązanemu lub członkom jego rodziny. Przykładowo – zgodnie z art. 8 § 1 pkt 9 – spod egzekucji mogą zostać wyłączone przedmioty, które są niezbędne zobowiązanemu i członkom jego rodziny do nauki lub wykonywania praktyk religijnych. L. Klat-Wertelecka podnosi, że: „Za podstawę uznania niezbędności pewnych przedmiotów należy przyjąć aktualne warunki i przeciętny, w skali ogólnej, poziom życia społeczeństwa. Decydujące znaczenie ma w tym względzie dokonana przez organ egzekucyjny obiektywna ocena okoliczności, a nie subiektywne odczucie zobowiązanego”²².

Podkreślenia wymaga, że wyłączenia spod egzekucji uzasadnione są nie tylko w świetle konieczności zagwarantowania zobowiązanemu minimum egzystencji, a zatem zaspokojenia jego potrzeb biologicznych. Wyłączenia spod egzekucji podyktowane są także innymi względami, tj. koniecznością ochrony pracy zarobkowej, nauki, względami religijnymi, a także osobistymi względami zobowiązanego. Wyłączeniu spod egzekucji ze względu na ochronę pracy zarobkowej podlega np. niezbędne do pełnienia służby lub wykonywania zawodu ubranie, narzędzia i inne przedmioty niezbędne do pracy zarobkowej wykonywanej osobiście przez zobowiązanego, z wyłączeniem środka transportu, oraz surowce niezbędne do tej pracy na okres 7 dni, przedmioty niezbędne do pełnienia służby

²⁰ L. Klat-Wertelecka, *op. cit.*, s. 317.

²¹ M. Masternak, [w:] T. Jędrzejewski, M. Masternak, P. Rączka, *op. cit.*, s. 53.

²² L. Klat-Wertelecka, *op. cit.*, s. 317; zob. także W. Piątek, A. Skoczylas, [w:] R. Hauser, A. Skoczylas (red.), *op. cit.*, s. 54.

przez zobowiązanego lub do wykonywania przez niego zawodu. W wyroku z dnia 9 maja 2002 r. NSA oz. w Łodzi wskazał, że takie okoliczności faktyczne, jak np. wykonywanie przez zobowiązanego więcej niż jednej pracy zarobkowej, czy też stopień jej dochodowości, są bez znaczenia w świetle art. 8 § 1 pkt 4 u.p.e.a., dotyczącego wyłączenia spod egzekucji narzędzi i innych przedmiotów niezbędnych do pracy zarobkowej wykonywanej osobiście przez zobowiązanego²³. Osobiste względy zobowiązanego uzasadniają wyłączenie spod egzekucji np. po jednej obrączce zobowiązanego i jego współmałżonka, wykonanej z metali szlachetnych czy wyłączenie orderów i odznaczeń.

W artykule 8 § 2 u.p.e.a. zostało przykładowo określone, jakie przedmioty majątkowe nie mogą zostać zakwalifikowane jako minimum egzystencji zobowiązanego, a zatem, jakie przedmioty nie są niezbędne zobowiązanemu i członkom jego rodziny. Katalog tych przedmiotów ma charakter otwarty, o czym świadczy użyty przez ustawodawcę zwrot „w szczególności”. Do przedmiotów niepodlegających wyłączeniu spod egzekucji ustawodawca zaliczył:

- 1) meble stylowe i stylizowane;
- 2) telewizory do odbioru programu w kolorze, chyba że zobowiązany wykaże, że od roku produkcji telewizora upłynęło więcej niż 5 lat;
- 3) stereofoniczne radioodbiorniki;
- 4) urządzenia służące do nagrywania lub odtwarzania obrazu lub dźwięku;
- 5) komputery i urządzenia peryferyjne, chyba że są one niezbędne zobowiązanemu do pracy zarobkowej wykonywanej przez niego osobiście;
- 6) futra ze skór szlachetnych;
- 7) dywany wełniane i ze skór naturalnych;
- 8) porcelanę, szkło ozdobne i kryształy;
- 9) sztuce z metali szlachetnych;
- 10) dzieła sztuki.

M. Masternak trafnie zauważa, że katalog przedmiotów majątkowych, które nie mogą zostać wyłączone spod egzekucji, może powodować wątpliwości w zakresie oceny, czy dany przedmiot należy uznać np. za szkło ozdobne czy za dzieło sztuki²⁴.

Zakres przedmiotów niepodlegających egzekucji został rozszerzony nowelizacją u.p.e.a. z 2001 r. w odniesieniu do zobowiązanych, którzy są rolnikami prowadzącymi gospodarstwo rolne. W świetle art. 8a u.p.e.a., jeżeli zobowiązanym jest rolnik prowadzący gospodarstwo rolne, egzekucji nie podlegają również:

- 1) jeden koń wraz z uprzężą, jedna krowa, dwie kozy, jeden tryk i dwie owce, jedna maciora oraz dziesięć sztuk drobiu;
- 2) jedna jałówka lub cieliczka w przypadku braku krowy;

²³ Zob. wyrok NSA oz. w Łodzi z dnia 9 maja 2002, I SA/Łd, 1485/00, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/056259B9FA>, data dostępu 19 czerwca 2013 r.

²⁴ Zob. M. Masternak, [w:] T. Jędrzejewski, M. Masternak, P. Rączka, *op. cit.*, s. 54.

- 3) zapasy paszy i ściółki dla inwentarza, o którym mowa w pkt. 1 i 2, aż do najbliższych zbiorów;
- 4) jeden pług, jeden zespół bron, jeden kultywator, jeden kierat, jedna sieczkarnia, jeden wóz, jedne sanie robocze;
- 5) zboże lub inne ziemiopłody, niezbędne do najbliższych siewów lub najbliższego sadzenia w gospodarstwie rolnym zobowiązanego;
- 6) zwierzęta gospodarskie w drugiej połowie okresu ciąży i w okresie odchowu potomstwa oraz to potomstwo w okresie: źrebaki do 5 miesięcy, cielęta do 4 miesięcy, jagnięta do 3 miesięcy, prosięta do 2 miesięcy i koźlęta do 5 miesięcy;
- 7) zakontraktowane zwierzęta rzeźne, jeżeli ich waga nie odpowiada warunkom handlowym albo termin dostawy nie upłynął lub nie upływa w miesiącu przeprowadzenia egzekucji;
- 8) jeden ciągnik na 25 ha powierzchni gruntów, nie mniej jednak niż jeden ciągnik na gospodarstwo rolne, wraz z urządzeniami towarzyszącymi niezbędnymi do uprawy, pielęgnacji, zbioru i transportu ziemiopłodów;
- 9) jeden silnik elektryczny;
- 10) podstawowe maszyny i narzędzia rolnicze w ilości niezbędnej do pracy w gospodarstwie rolnym zobowiązanego;
- 11) podstawowy sprzęt techniczny niezbędny do zakończenia cyklu danej technologii produkcji w gospodarstwie specjalistycznym zobowiązanego;
- 12) zapasy paliwa i części zamienne niezbędne do normalnej pracy ciągnika i maszyn rolniczych na okres do zakończenia cyklu produkcyjnego;
- 13) nawozy oraz środki ochrony roślin w ilości niezbędnej na dany rok gospodarczy dla gospodarstwa rolnego zobowiązanego;
- 14) stado użytkowe kur niosek w okresie pierwszych 6 miesięcy nośności;
- 15) stado podstawowe zwierząt futerkowych oraz zwierzęta futerkowe, co do których hodowca zawarł umowę kontraktacyjną na dostawę skór z tych zwierząt;
- 16) zapasy paszy i ściółki dla inwentarza, o którym mowa w pkt. 6, 7, 14 i 15, aż do najbliższych zbiorów;
- 17) zapasy opału na okres 6 miesięcy;
- 18) zaliczki kontraktacyjne.

Można zatem stwierdzić, że minimum egzystencji zobowiązanych rolników jest szersze niż osób, które rolnikami nie są. L. Klat-Wertelecka wskazuje, że o ograniczeniach egzekucji wobec rolników decyduje głównie ochrona zdolności produkcyjnej gospodarstwa rolnego²⁵.

Przepisy prawne kształtujące zakres przedmiotowy zasady poszanowania minimum egzystencji mają z jednej strony charakter kazuistyczny, z drugiej zaś należy im przypisać charakter ocenny. Ustawodawca w pewnych przypadkach wylicza bowiem

---

²⁵ L. Klat-Wertelecka, *op. cit.*, s. 317.

w sposób szczegółowy, co nie podlega egzekucji. Przykładowo, jeżeli zobowiązanym jest rolnik prowadzący gospodarstwo rolne, egzekucji administracyjnej – zgodnie z art. 8a § 1 u.p.e.a. – nie podlega np. jeden koń wraz z uprzężą, jedna krowa, dwie kozy, jeden tryk i dwie owce, jedna maciora oraz dziesięć sztuk drobiu, jedna jałówka lub cieliczka w przypadku braku krowy, jeden pług, jeden zespół bron, jeden kultywator, jeden kierat, jedna siewkarnia, jeden wóz, jedno sanie robocze, jeden silnik elektryczny. W przypadku wskazanych wyżej wyłączeń ani zobowiązany, ani organ egzekucyjny, nie będzie miał wątpliwości, czy dany przedmiot objęty jest zakresem egzekucji, gdyż przepis jasno i precyzyjnie określa zakres wyłączeń.

Z drugiej jednak strony przepisy określające zasadę poszanowania minimum egzystencji mają charakter ocenny. Egzekucji administracyjnej nie podlegają bowiem np. – w świetle art. 8 § 1 pkt 1 u.p.e.a. – przedmioty urządzenia domowego, pościel, bielizna i ubranie niezbędne dla zobowiązanego i będących na jego utrzymaniu członków rodziny, a także ubranie niezbędne do pełnienia służby i wykonywania zawodu. Od organu egzekucyjnego zależy zatem, co zostanie zakwalifikowane jako przedmiot urządzenia domowego. Może się więc zdarzyć, że różne organy egzekucyjne będą podejmowały niejednolite rozstrzygnięcia w zakresie wyłączeń poszczególnych przedmiotów spod egzekucji.

Trzeba wskazać, że zakres przedmiotowy zasady poszanowania minimum egzystencji odbiega w pewnym zakresie od realiów współczesnej rzeczywistości. Przykładowo w art. 8 § 1 pkt 3 u.p.e.a. wskazano, że egzekucji administracyjnej nie podlega jedna krowa lub dwie kozy albo trzy owce, potrzebne do wyżywienia zobowiązanego i będących na jego utrzymaniu członków rodziny, wraz z zapasem paszy i ściółki do najbliższych zbiorów. Biorąc pod uwagę, że art. 8 u.p.e.a. nie odnosi się do zobowiązanych będących rolnikami, w obecnych realiach trudno sobie wyobrazić, aby przeciętnych gospodarstwach domowych podstawowym źródłem wyżywienia zobowiązanego były krowy, kozy czy owce. Zgodnie z art. 8 § 2 pkt 2 u.p.e.a. spod egzekucji administracyjnej nie mogą zostać wyłączone telewizory do odbioru programu w kolorze, chyba że zobowiązany wykaże, że od roku produkcji telewizora upłynęło więcej niż 5 lat. Nie ulega wątpliwości, że obecnie odbiornik telewizyjny jest standardowym wyposażeniem gospodarstw domowych.

4. Wnioski

Zasada poszanowania minimum egzystencji w administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym w ujęciu modelowym tworzy gwarancje poszanowania minimum egzystencji zobowiązanego i wyznacza granice prowadzenia egzekucji administracyjnej w odniesieniu do majątku zobowiązanego. Unormowanie to należy zatem ocenić pozytywnie. Konstrukcja tej zasady budzi jednak pewne zastrzeżenia. Wydaje się, że przepisy, z których wyinterpretowana została zasada poszanowania minimum egzystencji, nie są dostosowane

do obecnej rzeczywistości. Dotyczy to m.in. katalogu przedmiotów majątkowych, które podlegają wyłączeniu spod egzekucji. Mają one bowiem po pierwsze często charakter przestarzały. Stąd należałoby dokonać aktualizacji katalogu wyłączeń spod egzekucji, jak i katalogu przedmiotów, które wyłączeniu podlegać nie mogą. Po drugie ocenny charakter przepisów dotyczących wyłączeń i zakazu wyłączeń spod egzekucji (art. 8 § 2 u.p.e.a.) może powodować wątpliwości w zakresie zaliczenia określonych przedmiotów do minimum egzystencji zobowiązanego. Ponadto zasadne wydaje się rozszerzenie zakresu podmiotowego zasady poszanowania minimum egzystencji poprzez wprowadzenie regulacji w zakresie wyłączeń spod egzekucji, które zapewniałyby ochronę także zobowiązanym będącym osobami prawnymi oraz jednostkom organizacyjnym nieposiadającym osobowości prawnej. Podmioty te często prowadzą działalność gospodarczą, a egzekucja administracyjna niejednokrotnie zmusza je do jej zakończenia ze względów ekonomicznych. Wprowadzenie pewnego zakresu wyłączeń spod egzekucji mogłoby umożliwić tym podmiotom przetrwanie na rynku, co niejednokrotnie mogłoby przyczynić się do rozwoju gospodarczego państwa, a także do zmniejszenia poziomu ubóstwa.

